

Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη.

Ενότητα 8: Επιστολές Αιχμαλωσίας.

Αικατερίνη Τσαλαμπούνη.

Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Επιστολές Αιχμαλωσίας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Εισαγωγικά.

Ποιες ονομάζονται «επιστολές αιχμαλωσίας» και γιατί;

- Επιστολές αιχμαλωσίας ονομάζονται οι προς Εφεσίους, Φιλιππησίους, Κολοσσαείς και Φιλήμονα.
- Ο απόστολος αναφέρει ότι τις έγραψε, όταν ήταν στην φυλακή (Εφ 3, 1. 6, 20. Φιλ 2, 7. 12-17. Κολ 1, 24. 4, 3.10.18. Φιλημ 1.9.10.13.22.23).

Οι αιχμαλωσίες του Παύλου.

- Γνωρίζουμε από τις Πράξεις των Αποστόλων τρεις φυλακίσεις του Παύλου:
 - στους Φιλίππους – μία νύχτα (Πραξ 16, 22-40).
 - στην Καισάρεια της Παλαιστίνης – δύο έτη, 58-60 μ.Χ. (Πραξ 22, 33 – 26, 32).
 - στη Ρώμη – 2 έτη; (Πραξ 28, 30).
- Από τις επιστολές όμως του Παύλου φαίνεται ότι οι φυλακίσεις του ήταν πολύ περισσότερες (Β΄ Κορ 6, 5. Βλ. επίσης Α΄ Κλημ 5, 6: έπτάκις δεσμὰ φορέσας).

Υποθέσεις για τον τόπο συγγραφής: Ρώμη.

- Η αρχαία εξηγητική παράδοση θεωρεί ως τόπο φυλάκισης την Ρώμη (πρώτη φυλάκιση του Παύλου).
- Γνωρίζουμε γι' αυτήν τη φυλάκιση από τις Πραξ
- Ο Παύλος αναφέρει το «πραιτώριον» και την «οικία Καίσαρος» (Φιλ 1, 13. 4, 22).
- Αναφέρεται ο Λουκάς (Κολ 4, 14).
- Ο δούλος του Φιλήμονα Ονήσιμος μάλλον κατέφυγε στη Ρώμη.
- Δε γίνεται λόγος για τη «λογεία».
- Υπήρχε πυκνή συγκοινωνία μεταξύ Ρώμης και των υπολοίπων πόλεων.

Υποθέσεις για τον τόπο συγγραφής: Έφεσος (1).

- Ο Παύλος ήταν φυλακισμένος στην Έφεσο, όταν έγραψε τις επιστολές:
- Η απόσταση μεταξύ Φιλίππων και Εφέσου ήταν μικρότερη για να εξηγήσει τις μετακινήσεις του Επαφρόδιτου προς και από την Έφεσο (Φιλ).
- Φιλ 2, 19: ο Παύλος ελπίζει ότι γρήγορα θα βγει από την φυλακή – αυτό δε συμφωνεί με όσα συνέβησαν κατά την πρώτη φυλάκιση στη Ρώμη.
- Ο Παύλος ευχαριστεί τους Φιλιππήσιους για τη βοήθεια που του έστειλαν, όταν ήταν στη Θεσσαλονίκη (4, 10-20). Αυτό σημαίνει ότι δεν είχε εντωμεταξύ ξαναεπισκεφτεί την πόλη τους.

Υποθέσεις για τον τόπο συγγραφής: Έφεσος (2).

- Ομοιότητα μεταξύ των θεμάτων των επιστολών Φιλ, Γαλ, Ρωμ, Α΄ & Β΄ Κορ.
- Συναποστολέας της επιστολής αναφέρεται ο Τιμόθεος, ο οποίος ήταν μαζί του στη γ΄ περιοδεία του. Δεν φαίνεται να τον συνόδευσε στη Ρώμη.
- Από την προς Φιλήμονα φαίνεται ότι ο Παύλος είναι κοντά στις Κολοσσές, οι οποίες δεν ήταν μακριά από την Έφεσο.
- Η φυλάκιση στη Ρώμη ήταν απλή κράτηση κατ' οίκον - η φυλάκιση στις επιστολές της αιχμαλωσίας φαίνεται ότι ήταν αρκετά σκληρή.

Χρόνος συγγραφής.

- Φιλ, Κολ, Φλμ: 60-62 μ.Χ. (υπόθεση Ρώμης) / 52-55 μ.Χ. (υπόθεση Εφέσου).
- Εφ: γύρω στα 60 (αν είναι γνήσια του Παύλου) / γύρω στα 80 (αν είναι δευτεροπαύλεια).

Προς Φιλιππησίους Επιστολή.

Περιεχόμενο / Δομή.

- Η επιστολή διαιρείται σε δύο μέρη: (α) δογματικό-θεωρητικό και (β) ηθικό-πρακτικό.
- 1, 1-2: Προοίμιο.
- 1, 3-11: Ευχαριστία, δέηση, δοξολογία.
- 1, 12-26: Η διάδοση του ευαγγελίου κατά την φυλάκιση του Παύλου.
- 1, 27-30: ζωή σύμφωνα με το ευαγγέλιο.
- 2, 1-5: προτροπή για ταπείνωση.
- 2, 6-11: χριστολογικός ύμνος.
- 2, 12-18: οι χριστιανοί φως του κόσμου.
- 2, 19-30 πληροφορίες για τον Τιμόθεο και τον Επαφρόδιτο.
- 3, 1- 4, 1: οι εχθροί του σταυρού του Χριστού.
- 4, 2-9: Προτροπές.
- 4, 10-20: ευχαριστίες για την αποστολή βοηθημάτων.
- 4, 21-23: ασπασμοί και τελική ευλογία.

Η ενότητα της επιστολής: μία ή τρεις επιστολές; (1).

- Τρεις επιστολές που ενώθηκαν κατά την αρχαιότητα (Α' επιστ 4, 10-20. Β' επιστ κεφ. 1-2. 3,1α. 4, 4-7 και ίσως 4, 21-23. Γ' επιστ 3,1β 0 4, 3.8-9):
- Φιλ 3, 1: «τὸ λοιπόν, ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρίῳ. τὰ αὐτὰ γράφειν ὑμῖν μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές» – δίνεται η εντύπωση κατακλείδας και νέας εισαγωγής.
- 4, 10-20 ο Παύλος ευχαριστεῖ τους Φιλιππήσιους για τα δώρα τους. Γιατί στο τέλος;
- Πολύκαρπος Σμύρνης: «ὃς [Παῦλος] καὶ ἀπὼν ὑμῖν ἔγραψεν ἐπιστολὰς» (3,2).

Η ενότητα της επιστολής: μία ή τρεις επιστολές; (2).

- Ο Παύλος αλλάζει ύφος στο 3, 1, γιατί το θέμα του είναι οι εχθροί του Χριστού.
- Ίσως η επιστολή γράφηκε με διακοπές.
- Ίσως υπαγόρευσε την επιστολή μέχρι το 3, 1 και στη συνέχεια έγραψε ο ίδιος.
- Το χαλαρό ύφος της επιστολής ίσως εξηγεί το ότι οι ευχαριστίες τοποθετήθηκαν στο τέλος.
- Όλη η επιστολή έχει ως θέμα τη χαρά που προσφέρει η πίστη στον Χριστό.
- Ομοιότητα λεξιλογίου.
- Η ιδέα της κενώσεως σε όλην την επιστολή.
- Εγκάρδιος τόνος σε όλην την επιστολή.
- Εσχατολογική ατμόσφαιρα.

Οι εχθροί του Χριστού στην επιστολή.

- Με αυτούς ασχολείται ο Παύλος από το 3, 1 εξ.
 - (α) «κύνες», «κακοί έργάται», «κατατομή», καυχώνται για το ιουδαϊκό τους παρελθόν (έν σαρκί).
 - (β) διατείνονται ότι κατέχουν την τελειότητα – μπορεί να αποκτηθεί με την τήρηση του Νόμου.
 - (γ) αποφεύγουν τη μίμηση των παθημάτων του Χριστού – πραγματοποιηθείσα εσατολογία.
 - (δ) έχουν για Θεό την κοιλιά τους.
 - (ε) φρονούν τα επίγεια.
 - (στ) εχθροί του σταυρού του Χριστού.
- Πρόκειται για ιουδαϊζοντες χριστιανούς ψευδαποστόλους.

Βασικές διδασκαλίες.

- Ομοφροσύνη, ομόνοια, ταπείνωση: στοιχεία της ταυτότητας του χριστιανού.
- Το θέμα της χαράς που πηγάζει από την πίστη του Χριστού.
- «ἡμῶν τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ».

Προς Φιλήμονα Επιστολή.

Υπόθεση και χαρακτήρας.

- Η μικρότερη επιστολή του Παύλου.
- Ιδιωτική επιστολή που αναφέρεται στην επανασύνδεση ενός δούλου, που έγινε εντωμεταξύ χριστιανός, με τον χριστιανό κύριό του.
- Ο Ονήσιμος δούλος του Φιλήμονα, χριστιανού από τις Κολοσσές, στο σπίτι του οποία συναζόταν μία χριστιανική κοινότητα.
- Με την επιστολή ο Παύλος αποκαλύπτεται όχι μόνο ως άνθρωπος αλλά και ως άνθρωπος με εξαιρετική λεπτότητα.
- Το πρόβλημα της δουλείας.

Προς Κολοσσαείς Επιστολή.

Περιστατικά και σκοπός συγγραφής.

- Ο Παύλος δεν γνωρίζει προσωπικά τους χριστιανούς των Κολοσσών – ιδρυτής της εκκλησίας ο Επαφράς, μαθητής του Παύλου.
- Ο Επαφράς ζητά τη βοήθεια του Παύλου για να αντιμετωπίσει το πρόβλημα μίας αιρετικής διδασκαλίας (φιλοσοφίας) που απειλεί την ενότητα της εκκλησίας.

Η αιρετική διδασκαλία των Κολοσσών.

- Ονομάζεται «φιλοσοφία» - ανώτερη γνώση.
- Ασκητικές τάσεις στη συγκεκριμένη φιλοσοφία.
- Ο Θεός μπορεί να προσεγγισθεί μόνο μέσω των αγγελικών πνευματικών δυνάμεων.
- Μάλλον οι αγγελικές δυνάμεις ανώτερες από τον Χριστό –θρησκεία των αγγέλων.
- Ίσως και τελετές μύησης.
- Θρησκευτικό συγκρητιστικό κίνημα με ασκητικά στοιχεία ίσως ιουδαϊκής προέλευσης.

Θεολογική διδασκαλία της επιστολής.

- Έμφαση στην υπεροχή του Κυρίου Ιησού Χριστού πάνω σ' όλη την κτίση (1, 15-20).
- Ο Χριστός είναι και η κεφαλή της Εκκλησίας.
- Ο Παύλος αισθάνεται έντονη την ευθύνη απέναντι στην αποστολή που του ανέθεσε ο Θεός.
- Όχι έντονη εσχατολογία στην επιστολή – τονίζεται το βάπτισμα. Δε γίνεται λόγος για τη μέλλουσα ανάσταση αλλά για τη φανέρωση της ήδη κρυμμένης ζωής των πιστών με τον Χριστό.

Προς Εφεσίους Επιστολή.

Περιεχόμενο της επιστολής.

- Εγκύκλιος χαρακτήρας της επιστολής.
- Το μυστήριο της θείας οικονομίας για τη σωτηρία όλων των ανθρώπων και η πραγμάτωσή του «έν Χριστῷ» μέσα στην Εκκλησία (1, 1 – 3, 21).
- Η βίωση του μυστηρίου της θείας οικονομίας από τα μέλη του σώματος του Χριστού (4, 1 – 6, 24).

Σχέση με την Κολ.

- Οι δύο επιστολές ομοιάζουν στη θεματολογία και στη διάταξή τους.
- Αυτό οδήγησε στο συμπέρασμα ότι η προς Εφεσίους δεν είναι γνήσια επιστολή.
- Οι ομοιότητες μπορούν όμως να εξηγηθούν, εάν οι δυο επιστολές γράφηκαν κοντά χρονικά.

Βασικές εκκλησιολογικές θέσεις της επιστολής.

- Η απομάκρυνση από το Θεό έφερε τις διαιρέσεις μεταξύ των ανθρώπων.
- Η ενότητα δώρο του Θεού μέσω του Χριστού σε μία αναγεννημένη κοινωνία που είναι η εκκλησία.
- Μέσα στην εκκλησία γίνεται πραγματικότητα η ειρήνη του Θεού.
- Η ζωή των χριστιανών έκφραση αυτής της πραγματικότητας.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Αικατερίνη Τσαλαμπούνη. «Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη. Επιστολές Αιχμαλωσίας». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS377/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Δημοσθένης Κακλαμάνος.
Θεσσαλονίκη, 9.6.2015.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

